

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Obj. 1.º Essentia constitui nequit per id, quod est tantum modus essendi ipsius, modus enim essendi præsupponit essentia constitutionem; sed esse a se dicit solum modum essendi; ergo... Prob. min. Esse ab alio in creaturis, non ipsam essentiam, sed modum essendi dicit; ergo a pari.

Resp. nego min. Esse enim a se respectu Dei, non modum essendi, sed essentiam ipsam significat; quandoquidem idem est ac dicere, Deum esse *ens existens per suam ipsam essentiam*, vel, ut habet D. Thomas, «*ipsum esse subsistens*, » quod quidem, non merum essendi modum, sed essentiam cum modo exprimit. Ad prob., distin. Est modus essendi *respectu creaturæ, qua creaturæ*, neg.; sic enim est ipsi essentiali; *respectu hujus naturæ particularis in se spectatæ*, trans. In creatura enim, cujus essentia est veluti quædam entis participatio, potest considerari significarique et ipsa essentia participata, et modus recipiendi; sed in Deo, cujus essentia, inquit D. Thomas, est ipsum esse subsistens, id locum non habet.

Obj. 2.º Perfectior est gradus intelligendi quam gradus essendi; ergo per illum constituitur essentia Dei, essentia namque divina per gradum perfectissimum essendi constitui debet.

Resp. dist. ant. Quam gradus essendi *præcise sumptus*, conc.; quam gradus essendi *a se*, neg. Quamvis *intelligere* sit nobilius *esse*, si comparentur secundum se et cum abstractione a modo essendi, est tamen imperfectius, eo quod est *esse a se*, quia in hoc continentur omnes perfectiones possibles, inter quas connumeratur ipsum intelligere.

Obj. 3.º Esse a se non est prædicatum positivum, cum significet *negationem* dependentiæ; ergo constituere nequit essentiam Dei.

Resp. dist. ant. Non est prædicatum positivum *quoad vocem*, trans.; *quoad rem significatam*, neg. Eo ipso, quod *ne-*

gationem dependentiæ significat, est quid re positivum; quia dependentia limitationem ac proinde negationem includit.

CAPUT TERTIUM

DE ATTRIBUTIS DEI ABSOLUTIS.

Non omnia Dei attributa, sive absoluta, sive relativa, pendere est in animo, sed præcipua tantum, eave circa quæ vel errores, vel difficultas aliqua occurrunt.

ARTICULUS PRIMUS

De unitate et simplicitate Dei.

Prænotanda:

1.º Ex hucusque expositis circa Dei existentiam et naturam vel jam patet, vel facile colligitur, Deum esse: 1.º *ens necessarium*, utpote a se et independenter a quovis alio existens; 2.º *ens summe perfectum*, utpote omnes perfectiones possibles complectens; ac exinde 3.º *infinium*, cum infinitæ sint perfectiones possibles.

2.º Unum dupliciter potest accipi, scilicet, *affirmative*, quatenus significat rem indivisam in se et divisam a qualibet alia; ac *negative*, seu *exclusive*, quatenus significat ens, cui repugnat multiplicari numero, excludensque existentiam alterius sibi æqualis. De unitate posteriori sensu accepta quæritur, dum de Dei unitate quæritur: hæc posset dici *unitas* ad tollendam equivocationem.

3.º Dei unitatem inficiantur aut inficiati sunt tum Polytheistæ, qui Deorum pluritatem adstruebant¹, tum etiam

¹ Polyteismus diversas induit formas, quarum præcipuæ sunt: 1.º *Demonolatria*, seu cultus dæmonum et malorum geniorum; 2.º *Anthropolatria*, seu cultus hominum heroumve, quibus magna facinora, partim vera, partim ficta, gentiles tribuebant,

Dualistæ, quos inter eminent Manichæi, duo suprema principia, alterum boni, alterum mali, statuentes ¹. Adversus quos sit

THESIS

Deus necessario unus seu unicus existit.

Prob. 1.º Deus est ens infinite perfectum, ut patet ex dictis, immo hæc est notio, quam omnes de Deo habent: ergo unicus necessario existit. Prob. cons. Si Deus est ens infinite perfectum, etiam est ens, quo majus cogitari nequit; nam, si ens aliquod eo majus aut melius posset cogitari, jam non esset infinite, sed finite perfectum: sed, si Deus haberet alium Deum sibi æqualem, jam non esse ens, quo majus cogitari non potest; siquidem cogitari posset Deus, qui nullum haberet parem vel æqualem, sed esset super omnia, eis supereminendo; ergo, si Deus est ens infinite perfectum, et quo majus aut melius nequit cogitari, necessario est unicus.

2.º Confirm. et ampliatur hæc ratio. Si duo sunt Dii, vel unus eorum dependet ab alio, vel non: si primum, ille, qui dependet, jam non erit independens, nec necessarium, nec summe perfectum, ac proinde nec verus Deus. Si secundum, neutrum eorum erit verus Deus; tum quia uterque habet extra se ens aliquod, quod ipsi non subjicitur; tum quia co-

3.º *Sabæismus*, seu astrorum cultus. 4.º *Zoolatria*, vel cultus animalium; 5.º *Fetichismus*, sive cultus rerum vita aut sensu carentium, ut maris, rupium, nemorum, fluviorum; 6.º *Idololatria*, stricte sumpta pro cultu imaginum et statuarum, quibus divinitatem insidere vulgus existimabat quandoque.

¹ *Dualismus* non unicam præ se fert formam. Nam 1.º quidam Dualismum conficiebant ex duobus principiis, quorum alter esset summe bonum, et alter summe malum, ut Manichæi; 2.º alii ex suppositione horum duorum principiorum, ita tamen ut principium malum a bono creatum esset; 3.º alii dualismum conficiebant ex materia *æterna*, et ex Deo ejus ordinatore.

gitari potest ens aliud utroque perfectius, quod ipsis superemineat et dominetur; ergo neutrum eorum veram infinitatem obtinet, nec possidet omnes perfectiones possibles, nec proinde est verus Deus.

Prob. 3.º Si essent plures Dii, vel differrent inter se essentialiter, vel accidentaliter, vel solo numero; pluralitas enim concipi nequit absque aliqua ratione differendi; ergo nequeunt esse summe perfecti, neque proinde veri Dii; sive enim essentialiter, sive accidentaliter, sive solo numero discriminentur, unus eorum non habebit omne id, quod est in alio, nec omnem proinde possibilem entitatem. Ad rem D. Thomas: «Si igitur sint plures Dii, oportet, esse plura hujusmodi perfecta (summa, scilicet, perfectione); hoc autem est impossibile; nam, si nulli eorum deest aliqua perfectio, nec aliqua imperfectio ei admiscetur, quod requiritur ad hoc, quod aliquid sit simpliciter (absolute vel summe) perfectum, non erit in quo ad invicem distinguantur. Impossibile est igitur plures Deos ponere» ¹.

Quod attinet ad *simplicitatem* omnimodam, eam et maximam in Deo oportet agnoscere: compositio etenim, cui simplicitas opponitur, potentialitatem, ac proinde imperfectionem involvit; nam in composito una pars est *in potentia* respectu alterius. Deinde, compositio quævis pugnat cum ratione *primi entis*, quæ cum Deo identificatur; quia, ut arguit D. Thomas, «omne compositum posterius est suis componentibus: primum ergo ens, quod Deus est, ex nullis compositum est» ².

Ergo Deus non solum excludit compositionem *physicam*, hoc est, ex partibus realiter distinctis, ut compositionem ex materia et forma, compositionem ex partibus integralibus, compositionem ex substantia et accidente, sed compositionem *metaphysicam* quoque, sive ex genere et differentia, sive ex supposito et natura, sive ex essentia et

¹ *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. XLII.

² *Ibid.*, lib. 1.º, cap. XVIII.

esse; Deus enim est ipsum esse purum, ac proinde simplicissimum, cui exinde quævis additio vel compositio penitus repugnat. Præclarissime igitur D. Thomas: «Hoc enim esse, quod Deus est, hujus conditionis est, ut nulla sibi additio fieri possit: unde per ipsam suam puritatem est esse distinctum ab omni re»¹.

Corollarium:

Ergo Deus est actus purus, nihil potentia, vel possibilitatis habens admixtum. Ex quo ulterius consequitur, actionem sive operationem in Deo identificari cum ejusdem substantia.

ARTICULUS SECUNDUS.

De immutabilitate ac æternitate Dei.

THESIS I.^a

Deus est omnino immutabilis.

Hæc thesis sequitur ex dictis de simplicitate Dei; siquidem omnis mutabilitas potentialitatem involvit: si ergo Deus, utpote simplicissimus, excludit quaecumque potentialitatem, excludit similiter quamvis mutabilitatem.

Attamen,

Prob. 1.º thesis. Quævis mutatio aut mutabilitas in Deo concipiatur, vel erit in pejus, vel in melius, vel in æquale; sed nulla harum trium mutationum locum in Deo habere potest; ergo. Prob. min. Nequit mutari *in melius*; quia, utpote ens infinitum ac necessarium, possibiles omnes perfectiones habet: nequit mutari *in pejus*; quia desineret esse Deus; Deus enim vel non est Deus, vel est ens perfectissimum et nulla ratione deficiens: nequit mutari *in æquale*; quia, quidquid Deus habet, essentialiter ac proinde immuta-

¹ *De Ent. et Essen.*, cap. vi.

biliter habet. Deus enim ex eo ipso, quod est ens a se, absolute necessarium, ac ipsum esse subsistens, quidquid habet, ex essentia necessitate habet.

Prob. 2.º Mutatio, quæ in Deo conciperetur, vel esset ex parte existentia, vel ex parte perfectionum, vel ex parte operationum. Non primum; quia in Deo existentia est ipsamet essentia, ac proinde immutabilis ut ista. Non alterum; tum quia id est contra rationem entis perfectissimi et necessari; tum quia repugnat simplicitati divinæ. Non tertium; quia operationes Dei: 1.º æternitate mensurantur, ac proinde successionem, quæ mutationi inest, rejiciunt; 2.º reguntur Dei intellectu et sapientia infinita, quæ novis agendi rationibus prius incognitis non subjicitur, sicut subjicitur in nobis.

Cum immutabilitate Dei necessarium ac intimum nexum habet ejusdem æternitas; quod quidem nomen quadruplici sensu potest accipi: 1.º *latissime*, pro duratione longissima alicujus rei; 2.º *late*, pro duratione rei, quæ, initium habens, fine tamen caret; 3.º *stricte*, pro duratione rei tam principio, quam fine carentis, abstrahendo tamen ab ejus omnimoda immutabilitate et necessitate, ut si supponatur aliquod ens ab æterno creatum; 4.º *strictissime*, pro duratione rei omnino immutabilis, ac a se et ex se necessario existentis.

Æternitas, *strictissime* accepta, recte a Boetio definitur: *Interminabilis vitæ tota simul et perfecta possessio*. Dicitur *perfecta possessio*, quia æternitas, indivisibilis in seipsa manens, continet tamen eminenter quidquid durationis est in tempore vel aliis durationum speciebus. Additur *interminabilis vitæ*, quia res æternitate mensurata principio et fine caret, simulque actu semper operatur et vivat. Dicitur *tota simul*, quia est duratio omnem successionem atque mutabilitatem excludens.

Nos continua successione ac quotidianis assuefacti mutationibus, non absque magna vi et difficultate, ad veram æternitatis ideam assurgimus; quippe imaginatio nos sensim abripit ad æternitatem cum tempore conferendam, quasi ex

temporis idea ideam æternitatis elicitori. Qui ergo errandi periculum in re hac velit vitare, præ oculis hæc habeat: 1.º Æternitas est quid infinitum, cum sit duratio entis absolute infiniti; 2.º est etiam quid simultaneum, et actu semper præsens, cum sit duratio rei immobilis, seu prorsus immutabilis: tempus vero et est quid finitum, et est quid essentialiter successivum; 3.º hinc æternitas, una ac indivisibilis in se manens, continet et superat integram durationem temporis, absque eo, quod temporis successionem, seu prius et posterius, habeat seu participet. Quodque magis est, æternitas, utpote indivisibilis, tota præsens est cuilibet parti temporis, quin idcirco desinat tota simul esse præsens reliquis temporis partibus.

THESIS 2.^a

Deus est æternus æternitate sive stricte, sive strictissime sumpta.

Quoad æternitatem stricte sumptam constat ex eo, quod Deus sit ens necessarium et improductum, ac exinde sine principio et fine.

Quoad æternitatem strictissime acceptam prob. 1.º Æternitas strictissime sumpta nihil est aliud quam duratio entis nulli mutabilitati subjecti; sed Deus est omnino immutabilis, ex præcedenti thesi: ergo...

2.º Deo, utpote enti perfectissimo, tribuere oportet durationem inter possibles perfectissimam; sed perfectissima inter durationis species est æternitas strictissime sumpta; ergo... Min. constat, quia ejusmodi æternitas in primis est infinita, utpote duratio entis infiniti; deinde, successionem excludit; secus enim Deus non habuisset ab initio omnem perfectionem, cum successio essentialiter includat adventum unius post aliud.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Obj. 1.º cont. 1.^{am} thes. Deus mutabilitati subjicitur quoad perfectiones; ergo... Prob. ant. Creatio est aliqua perfectio; sed Deus mutationi subest ratione creationis, cum fiat de non creante creans; ergo...

Resp. neg. ant. Ad prob., disting. min. Deus fit de non creante creans *ex parte ipsius actionis creativæ*, neg.; *ex parte termini hujus actionis*, conc. Creatio, si spectetur quatenus actio Dei, identificatur cum ipsius omnipotentia, voluntate et substantia; ac exinde dici nequit, quod Deus fiat de non creante creans, sicut dici nequit, quod fiat de non omnipotente omnipotens. Atque sub hoc tantum respectu verum est, quod creatio sit Dei perfectio: secus vero, si spectetur *terminative*, vel quatenus ex ea et per eam res incipiunt existere; quoniam ex hoc nulla nova perfectio accrescit Deo, qui æque infinitus ac perfectus esset, quamvis nihil unquam creasset aut crearet.

Inst. Si creativa actio cum Dei omnipotentia et substantia identificatur, semperque in Deo existit, Deus denominatur creator ab æterno; sed hanc denominationem solum in tempore recepit post mundi creationem; ergo...

Resp. neg. maj. Denominatio namque Creatoris pertinet ad eas, quæ *relative accidentaliter* dicuntur, quæ non exurgunt, nisi dum præter formam absolutam, quæ est veluti denominationis fundamentum, ponitur quoque terminus. Quamvis enim ab æterno existant in Deo omnipotentia seu actio, quæ sunt veluti fundamentum præfatæ denominationis, hæc tamen non exurgit, donec terminus actionis seu creatura ponatur.

Obj. 2.º ac simul inst. Deus libere mundum creavit; sed actus liber repugnat immutabilitati absolutæ; ergo... Prob. min. Actus liber essentialiter est contingens ac indifferens ad utrumlibet; sed contingentia et indifferentia potentialitatem ac proinde mutabilitatem involvunt; ergo...

Resp. neg. min. Ad probat., disting. maj. Essentialiter est contingens ac indifferens ad utrumlibet *quoad terminum actus liberi*, conc.; *quoad ipsum actum*, subd.: *in creaturis*, conc.; *in Deo*, neg. In creaturis, in quibus operatio a natura vel substantia operante realiter distinguitur, contingencia et indifferentia actus liberi complectitur, et terminum actus, et ipsum actum liberum, qui potest poni vel non poni, salva rei natura et substantia; ast in Deo, in quo operatio et substantia identificantur, contingencia et indifferentia solum respiciunt terminum actus. Itaque, in Deo actus liber non est aliud ab actu necessario quoad entitatem, eatenusque dicitur liber, quatenus *potest* terminari ad hanc vel illam rem, hoc vel illo modo; atque hoc sensu indifferentiam ad utrumlibet sibi vendicat, ut ad creandum vel non creandum, ad creandum hunc mundum vel alium.

Eadem distinctio potest aliis verbis exprimi: Actus liber essentialiter est contingens, id est, *habet objectum contingens*, conc.; *semper quoad entitatem vel existentiam actus*, neg.

Obj. 3.º cont. 2.^{am} thes. Æternitas est vera durationis species; sed duratio essentialiter includit plura instantia; ergo...

Resp. dist. min. *Formaliter semper*, neg.; *virtualiter*, vel *potius eminenter*, conc. Duratio quævis respondet naturæ rei durantis. Æternitas igitur, quæ est duratio entis indivisibilis et immutabilis, necessario et ipsa est indivisibilis, ac exinde *simultanea*: quacum pugnant instantia formalia seu successiva, solumque dici potest, eam continere plura instantia, quatenus temporis instantia indivisibili ratione continet et superat.

SCHOLIUM

De immensitate ac indivisibilitate Dei agendum hic esset, nisi brevitatis studium ea theologis relinquere nos cogeret. Pro ipsorum tamen cæterorumque attributorum Dei intelligentia, hæc duo præ oculis habeantur:

1.º Inter perfectiones eas, quæ per remotionem et analogiam ex creaturis Deo tribuimus, quædam sunt, quarum formalis et explicitus conceptus nihil imperfectionis includit, quamvis prout sunt in rebus creatis imperfectioni sint obnoxia, ut bonitas, intelligentia, simplicitas, etc., quæ idcirco *perfectiones simpliciter simplices* nuncupari solent. Sunt vero aliæ, quarum formalis conceptus admixtam aliquam imperfectionem redolet, sicut ratiocinandi vis, extensio, motus, etc., quæ idcirco *perfectiones secundum quid simplices* audiunt. Atque ex hoc discrimine profluit, quod perfectiones primi generis Deo *formaliter* inesse dicantur; perfectiones vero *simplices secundum quid*, non formaliter seu secundum propriam rationem, sed *eminenter* tantum in Deo reperiantur; quatenus, scilicet, esse divinum continet quidquid entitatis ac perfectionis est in illis, exclusa ipsarum imperfectione.

2.º Inter divina attributa, quædam sunt, quorum conceptus infinitatem involvit, ut omnipotentia, esse a se, esse ens necessarium, actus purus, etc.; quæ idcirco a creaturis minime participantur, sed illa tantum attributa, quæ infinitatem non implicant, ut ratio substantiæ, sapientiæ, libertatis, cætera hujusmodi.

ARTICULUS TERTIUS

De intellectu et voluntate Dei.

Deum intelligentia esse præditum, satis superque colligitur ex hucusque disputatis, ac præsertim, 1.º ex eo, quod in Deo perfectiones creaturarum, potiori jure et gradu, necessario reperiuntur; intelligere vero potissima existit perfectio inter creatas; 2.º quia ex mirabili ordine, qui in mundo elucet, aperte satis apparet summa sapientia mundi Institutoris. Quam utramque rationem paucis, pro more, sic exponit D. Thomas: «Deo nulla perfectio deest, quæ in aliquo genere entium inveniatur. Inter perfectiones autem rerum, potissima est, quod aliquid sit intellectivum... Deus igitur est

intelligens. Item... Naturalia (entia, quæ cognitione carent) tendunt in fines determinatos... Cum ergo ipsa non præstuant sibi finem, quia rationem finis non cognoscunt, oportet, quod eis præstituatur finis ab alio, qui sit naturæ institutor. Hic autem est, qui præbet omnibus esse, et est per se ipsum esse, quem Deum dicimus. Non autem posset naturæ finem præstituere, nisi intelligeret. Deus igitur est intelligens»¹.

Porro, cum Deus sit et simplicissimus, et actus purus omnis materiæ et potentialis expers, consequitur: 1.º idem esse in ipso intelligere et esse; 2.º Deum et summa intelligentia, et summa intelligibilitate gaudere: summa quidem intelligentia, quia, «cum Deus sit in summo immaterialitatis, ait D. Thomas² sequitur, quod ipse sit in summo cognitionis;» summa vero intelligibilitate, tum quia est in summo actualitatis, quæ est radix intelligibilitatis, sicut immaterialitas est radix intelligentiæ; tum quia, ut scite habet D. Thomas³, «esse naturale Dei et esse intelligibile unum et idem sunt, cum esse suum sit suum intelligere;» 3.º Deum seipsum et alia cognoscere immediate per ipsam suam essentiam, ita ut hæc fungatur munere speciei intelligibilis universalis. Siquidem, ut præclare habet D. Thomas⁴, «species intelligibilis in intellectu, præter essentiam ejus existens, esse accidentale habet, ratione cujus (propter quod) scientia nostra inter accidentia computatur: in Deo autem non potest esse aliquid accidens, ut supra ostensum est. Igitur non est in intellectu ejus aliqua species (intelligibilis idea) præter ipsam divinam essentiam;» 4.º in Deo identificari intelligentiam, et objectum, et speciem intelligibilem. Cum enim «Deus nihil potentiale habeat, sed sit actus purus, oportet, quod in eo intellectus (intelligentia) et intellectum (res intellecta) sint idem omnibus modis, ita, scilicet, ut neque ca-

¹ *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. XLIV.

² *Sum. Theol.*, 1.^a p., q. 14, art. 1.º

³ *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. XLVI.

⁴ *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. XLVI.

ret specie intelligibili, neque species intelligibilis sit aliud a substantia intellectus divini... sed ipsa species intelligibilis est ipse intellectus divinus; et sic seipsum per seipsum intelligit»¹.

Itaque, primum, perfectissimum, et adæquatum objectum cognitionis in Deo est ipsa Dei essentia, quam adæquate comprehendit; quia ejus intelligentia, utpote infinita et identificata cum esse divino, respondet hujus infinitati atque summæ intelligibilitati. Immo etiam, in ea et per eam Deus omnia alia objecta videt; nam, «essentia divina, ait D. Thomas, in quantum est absolute perfecta, potest accipi ut propria ratio singulorum; unde per eam Deus propriam cognitionem de omnibus habere potest»². Atque ex hucusque expositis subjecta profluunt

Corollaria:

1.^m Ergo cognitio seu *scientia* divina unico et simplicissimo actu continetur, quo et seipsum, et alia a se distincta, principia et conclusiones, necessaria et contingentia, omnia tandem objecta cujusvis generis, simplici æque ac perfecta cognitione cognoscit. Quod tamen nihil obstat, quominus Dei cognitio, simplex in se permanens, eminenter contineat perfectiones actuum et habituum multiplicium, quibus hominis intellectus pro objectis cognoscendis informatur³.

¹ *Sum. Theol.*, p. 1.^a, q. 14, art. 2.º

² *Sum. cont. Gent.*, lib. 1.º, cap. LIV.

³ Quam rem peregre exponit D. Thomas his verbis: «Homo secundum diversa cognita (objecta), habet diversas cognitiones; nam secundum quod cognoscit principia, dicitur habere intelligentiam; scientiam vero, secundum quod cognoscit conclusiones; sapientiam, secundum quod cognoscit causam altissimam; consilium vel prudentiam, secundum quod cognoscit agibilia; sed hæc omnia Deus una et simplici cognitione cognoscit. Unde simplex Dei cognitio omnibus istis nominibus nominari potest; ita tamen quod ab unoquoque eorum, secundum quod in divinam prædicationem venit, secludatur quidquid imperfectionis est, et retineatur quidquid perfectionis est.,» *Sum. Theol.*, 1.^a p., q. 14, art. 1.º ad 2.^m

2.^m Ergo Deus in sua essentia et per suam essentiam cognoscit res omnes possibles. Siquidem, res eatenus dicitur possibilis, quatenus habere potest rationem entis; nihil enim est impossibile nisi ens et non ens simul. Cum ergo in divina essentia, utpote infinita, contineatur et repræsentetur, quidquid potest habere rationem entis, Deus, cognoscendo propriam essentiam, cognoscit in ea omnia entia absolute possibilia, quæ nihil sunt aliud quam modi, quibus divina essentia imitari ac participari potest.

3.^m Ergo Deus cognoscit omnia entia finita, sive præterita, sive præsentia, sive futura. «Effectus enim cognitio sufficienter habetur per cognitionem suæ causæ; unde scire dicimus unumquodque, cum causam ejus cognoscimus. Ipse autem Deus est per essentiam suam causa essendi aliis. Cum igitur suam essentiam plenissime cognoscat, oportet ponere, quod etiam alia cognoscit»¹.

4.^m Ergo duplex scientia in Deo potest per rationem distingui; prima, qua Deus seipsum, pure possibilia, et ea, quæ absolute sunt necessaria, cognoscit; quæ idcirco præcedere concipitur libera decreta voluntatis divinæ, dicitur scientia necessaria seu simplicis intelligentiæ. Altera ea est, qua Deus cognoscit res quatenus ad actualem existentiam perductas, vel perducendas; quæ idcirco pendet ac posterior concipitur divinis decretis, ex quibus Deus libere vult, ejusmodi entia existere, dicitur libera seu scientia visionis².

5.^m Ergo Deus cuncta, quæ in tempore eveniunt, præno-

¹ Sum. cont. Gent., lib. 1.º, c. XLIX.

² Atque hujusmodi partitio divinæ scientiæ obtinuit in Scholis, donec, sæculo XVI labente, Molina S. J. theologus opus, cui titulus: *Liberi arbitrii cum gratiæ donis, divina præscientia, providentia, prædestinatione, et reprobatione concordia*, divulgavit, atque scientiam, quæ media appellatur, invexit. Est autem hæc, ex ipso Molina, scientia, qua Deus "ex altissima et inscrutabili comprehensione cujusque liberi arbitrii, in sua essentia intuitus est, quid pro sua innata libertate, si in hoc, vel illo, vel etiam infinitis rerum or-

scit, vel potius noscit¹, etiam ipsa contingentia et libera, quin idcirco hominis libertas lædatur. Sed quoniam hominis ratio non ita facile id sibi persuadet², quidpiam in re hac oportet immorari.

THESIS

Futura contingentia et libera Deus certo novit; hæc tamen scientia seu præscientia, nec rerum contingentiam, nec hominis libertatem tollit.

Prob. 1.^a pars. Si futurum aliquod Deus ab æterno non prænovisset, Dei scientia auferretur atque perficeretur, dum futurum illud incipit esse, ac exinde inciperet a Deo cognosci; atqui naturæ divinæ, utpote perfectissimæ, immutabili ac infinitæ, repugnat fieri accessionem alicujus novæ perfectionis seu cognitionis; ergo...

Prob. 2.^a pars. Qui res præteritas vel præsentis mente considerat, nullam necessitatem eisdem imponit, sed easdem

dinibus collocaretur, acturum esset, cum tamen posset, si vellet, reipsa facere oppositum., *Op. cit.*, q. 14, art. 13.

¹ Noscit, inquam, potius; quia revera, cum Deus omnia videat in æternitate, quæ indivisibilis ac simultanea existit, nihil est Deo futurum, sed præsens; ac proinde quoad ea, quæ nos futura dicimus, Deus scientiam potius quam præscientiam sibi vindicat.

² Profecto, Cicero, ut alios omittamus, Dei præscientiam cum libertate hominis conciliare nescivit; unde, ut istam in toto collocaret, præscientiam inficiatus est, scribens: "Nihil est tam contrarium rationi et constantiæ quam fortuna, ut mihi, ne in Deum quidem videatur, ut sciat, quod casu, et fortuito futurum sit. Si enim scit, certe illud eveniet; si certe eveniet, nulla fortuna est; sed autem fortuna: rerum igitur fortuitarum nulla est præsensio., *De Div.*, lib. 2.º, cap. VII.

De quo proinde merito ajebat D. Augustinus: "Negavit præscientiam futurorum; atque ita, dum vult homines facere liberos, fecit sacrilegos., *De Civit. Dei*, lib. 5.º, cap. IX.

in propria natura relinquit; atqui Deus in sua indivisibili et simultanea æternitate res futuras videt et contemplatur uno et eodem simplicissimo actu, quo videt et contemplatur res nobis præteritas, et præsentis; ergo sicut postremis hisce nulla imponitur necessitas ex Dei visione et contemplatione, ita nec illis, quæ apud nos sunt futuræ.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obj. 1.º Necessitas opponitur libertati; sed id, quod Deus præscit, necessario evenit; ergo...

Resp. dist. min. Necessario evenit, *necessitate absoluta*, neg.; *hypothetica et consequentiæ*, conc. Necessitas absoluta in eo sita est, quod res ita sit, ut aliter esse nequeat: hypothetica vero, quæ etiam *consequentiæ et conditionata* dici solet, rebus eis congruit, quæ ita sunt, ut non repugnet non esse, vel aliter esse, quæ proinde rerum contingentiam, aut libertatem minime tollit. Sic, ex hypothesi, quod Deus voverit hunc mundum creare, *necessarium* est, hunc mundum existere, quin tamen hæc necessitas, aut mundi contingentiam, aut Dei libertatem evertat, cum Deus *absolute* potuerit hunc mundum non creare.

Obj. 2.º ac simul inst. Hæc propositio: *Si Deus præscivit, hoc futurum esse, hoc erit*, est vera absolute; ergo Dei præscientia absolutam necessitatem præ se fert. Prob. cons. In propositione conditionali, si antecedens est necessarium, etiam consequens est necessarium; sed antecedens præfatæ propositionis est absolute necessarium, Deus enim ex necessitate absoluta scit aliquid futurum; ergo etiam consequens, ac proinde existentia futuri absolute erit necessaria.

Resp. neg. cons. Ad prob., disting. maj. Etiam consequens est necessarium *in sensu composito*, conc.; *in sensu diviso*, neg. Sensus compositus in præsentis materia tunc habetur, quando res, quæ contingens et futura dicitur, cum divina præscientia simul componitur vel jungitur; quo sensu res a Deo præscita non potest non existere, cum Dei scientia

falli non possit. At sensus divisus est, quando res contingens et fortuita, in se ipsa absolute spectatur; quo sane sensu res, eo ipso, quod est contingens et fortuita, potest evenire, vel non evenire. Ex quo jam satis perspicue infertur, quod id, quod est impossibile tantum in sensu composito, impossibile solum est hypothetica impossibilitate, quæ contingentiam et libertati non repugnat. Sicut enim in hac propositione: *Si Petrus loquitur, non potest tacere*, consequens est necessarium in *sensu composito*, quia nequit componere silentium cum locutione; et tamen nec Petri locutio, nec silentii absentia sunt necessaria absolute, sed ex hypothesi tantum; non absimili ratione in conditionali objecto, quamvis consequens sit verum et necessarium in sensu composito antecedentis, nullam absolutam necessitatem involvit, quia nec ipsum antecedens est necessarium hoc modo, cum Deus potuerit scire hoc futurum tamquam non futurum, si, nempe, decrevisset ipsum non producere. Verbo: si aliquid ut futurum præscitur a Deo, necessario illud erit *quatenus præscitum* a Deo, cujus scientia semper verum attingit; at non erit necessario, *quatenus in se a parte rei* seu in propria natura spectatur, quæ non immutatur ex Dei præscientia; hæc quippe rem præscitam relinquit in propria natura, sive hæc sit necessaria, sive contingens, sive libera ¹.

¹ Ad rem apposite D. Thomas: "Quando in antecedenti ponitur aliquid pertinens ad actum animæ, consequens est accipiendum, non secundum esse, quod in se est (secundum esse reale extra animam), sed secundum esse, quod est in anima: aliud est enim esse rei in se ipsa, et esse rei in anima: ut, puta, si dicam: Si anima intelligit aliquid, illud est *immateriale*, intelligendum est quod illud est immateriale secundum quod est in intellectu, non secundum quod est in seipso. Et similiter si dicam: *Si Deus scivit aliquid, illud erit*, consequens intelligendum est, prout, subest divinæ scientiæ, scilicet, prout est in sua præsentialitate: et sic necessarium est (nempe necessitate hypothetica), sicut antecedens: quia omne, quod est, dum est, necesse est esse, ut dicitur 1.º Periherm., *Sum. Theol.* 1.^a p., q. 14, art. 13 ad 2.^m Quæ sane D. Thomæ doctrina